

Gyarmathy Ágnes

látványtervező-művész (Budapest, 1941. augusztus 9.)

Egész életemben kerestem az EMBERT. Meg akartam érteni minden zegzugát – a tételeket, amelyek mélyén ott kell lennie.

„Az igazat mondd, ne csak a valódit” – nézz a szemembe és ne félj! Soha ne félj magadtól! Hic Rhodos, hic salta!

A SZÍN és FORMA vezetett – barátom lett a „TÉR” és üvegcipőben járt a fájdalom. A vágy és a megvalósulás az én művészetem – amikor a papírra vetett álmom megelevenedik.

A létrehozás minden gyötrelmért elfelejtve életem meg ezeket a pillanatokot. Szeretem a kihívásokat, szeretem a Tengert és a Sivatagot.

És a gyerekek – több generáció nőtt fel a kezem alatt az egyetemeken – már kollégák, dolgoznak, büszke vagyok.

A lélek törékeny. A virág meghal, ha letörik! Csak nézni, figyelni – és TÜRELEM.

Beengedni magamba mindent – a fényt, a zenét, a napsugarat, az esőt és a szelet.

Felkiáltani: ÉLEK!

Hát ennyi történt eddig; rohantak az évek, és gyűltek a rajzok, halmokká – hegyekké –, megszámlálhatatlan jelmezt terveztem meg és sok-sok gondolat alakult bennem térré; színházi előadások, filmek sokasága, melyek látványát odaadtam magamból, melyekbe beépült az életem.

Igen: a levegő, só és víz vagyunk.

Szárason az életrajzom következők – de persze ez semmit nem tesz, a

lényeg, hogy megtaláljam az embert.

Solymáron élek. Apám Gyarmathy Tihamér festőművész. Az 1959-es érettségi után – hogy az akkori megítélés szempontjából az egyetemi felvételinél hátrányos származásomat „enyhítsem” – egy évig a Kőbányai Tűzállóanyag-gyárban téglát rakodtam vagonba. 1960 szeptemberétől

1962 júniusáig a Pécsi Nemzeti Színház ösztöndíjas színésze lettem. 1962 szeptemberétől 1966-ig a Poznani Képzőművészeti Főiskola (Państwowa Wyższa Szkoła Sztukoplastycznych Poznanu) hallgatója voltam, ahol festészetet, grafikát, látványtervezést tanultam. 1966-ban már itthon a Szegedi Nemzeti Színházhoz szerződtem, ahol 1968-ig dolgoztam. Ezután több magyar színháznak voltam tagja: 1968–72, Debreceni Csokonai Színház; 1972–78, ismét Szeged; 1979–81, a kecskeméti Katona József Színház; 1981–88, Békéscsabai Jókai Színház. 1988-tól 1990-ig ismét a kecskeméti színház tagja lettem. 1990-ben újra Debrecenbe szerződtem, ahol 1993-ig voltam a színház tagja. 1993-ban a nyíregyházi Móróc Zsigmond Színház tagja lettem, ahol 1995-ig dolgoztam. Más színházaknál vendégként dolgoztam. Állandó színházi szerződést 1995 óta elvből nem kötök, a kötöttségtől megszabadulva csak a soron következő előadásra koncentrálok. A nyíregyházi színházzal a kapcsolatom szabadúszóként is megmaradt, egészen

1998-ig. Életművem mennyiségre jelentős: mintegy ötszáz, különböző műfajú előadás fűződik a nevemhez. Számos magyar és nemzetközi film, valamint tévéjáték jelmezét terveztem, például Szabó István: *Mefisztó*, Gárdos Péter: *Szamárköhögés*, Enyedi Ildikó: *Az én XX. századom*, Szántó Erika: *Gaudiopolis*, Dario Argento: *Az Operaház fantomja*, Emidio Greco: *Az egyiptomi tanács*, Alberto Negrin: *Perlasca, egy igaz ember története*, Alberto Negrin: *Emlékszem Anna Frankra* című filmekét.

1989 óta tanítok, először a nyíregyházi Művészeti Szakközépiskola tanára voltam. Később a budapesti Képzőművészeti Egyetemen tanítottam, 2003-tól a Kaposvári Egyetem Látványtervező Tanszékének tudományos főmunkatársa vagyok.

1978-ban Munkácsy-díjat kaptam. Egyéb kitüntetések: Gyula Város Művészeti Díja (1981), Békés Megye Művészeti Díja (Pro Urbe, 1986), Nyíregyházi OSZTÁR-díj (1996) – legjobb tervező, Debrecen – Kortárs művészeti díj (2003), Szegedi Dömötör-díj (2003) – a legjobb jelmeztervező, Debreceni Művészeti Nívódíj (2004).

Filmjeim közül a *Mefisztó* Oscar-díjat kapott (1981).

További díjazott filmtervezéseim: *Három szegény szabólegény* – díszlet, jelmez – r. Katkics Ilona, Magyar Televízió tervezési Nívódíja (1981). *Szamárköhögés* – jelmez – Montreal: FIPRESCI Prize (1987); Chicago Gold Hugo-díj; Troia: Prize for the Direction; Budenz Alpina, Mai Prize (1988); Vevey: Prize for the Best Film, Prize for the Best Performance to the „family” of the film (1988). *Gaudiopolis* tévéfilm – jelmez – Prix Italia Television Festival – RAI PRIZE (1988); Strassburg – Prix Europa Television Festival Best Fiction of the Year

(1989), *Az én huszadik századom* Gene Muskowitz Pritze, Special Prize Cannes (1989); Golden Camera Edinburgh (1989); Special Prize Budapest – The Pritze Hungarian Critics (1990) *Perlasca, egy igaz ember* TV-Oscar-díj – 42. San Remó-i Filmfesztivál (az év legjobb alkotása, 2002).

Pályám kezdetén burjánzó, nagyon színes látványvilágú tervekét készíttettem.

(Csajkovszkij: *Pick Dáma*, Szeged, 1967, r. Versényi Ida. Hervé: *Lili*, Bp., 1967, r. Seregi László. Hindemith: *Mathis a festő*, Szeged, 1968, r. Versényi Ida. Ilyés Gyula: *Kegyenc*, Debrecen, 1969, r. Giricz Mátyás. Svarc: *Sárkány*, Debrecen, 1970, r. Giricz Mátyás. Madách: *Az ember tragédiája*, Gdansk, 1970. Molière: *Mizantrop*, Bp., 1971, r. Vámos László. Hernádi-Jancsó: *Fényes szelek*, Bp., 1971, r. Jancsó Miklós. Shakespeare: *Macbeth*, Miskolc, 1971, R. Nyilassi Judit)

Később nyugodt vonalú, tudatosan használt színvilággal rendelkező időszak következett.

(Lunacsarszkij: *A felszabadított Don Quiote*, Szeged, 1973, r. Giricz Mátyás; Krleza: *Golgota*, Szeged, 1974, r. Giricz Mátyás; Verdi: *Otello*, Szeged, 1975, r. Horváth Zoltán; Daneke: *Negyven gazfickó meg egy megszületett bárány*, Szeged, 1976, r. Giricz Mátyás; Mitch Leigh-Dale Wasserman: *La Mancha lovagja*, Szeged, 1976, r. Giricz Mátyás; Déri Tibor: *Képzelt riport*, Szeged, 1977, r. Giricz Mátyás; Muszorgszkij: *Borisz Godunov*, Szeged, 1977, r. Giricz Mátyás; Verdi: *Álarcosbál*, Debrecen, 1993, r. Vámos László; Mozart: *Varázsfuwola*, Debrecen, 1994, r. Vámos László.)

Jelenleg letisztult, konstruktív, a minimal-art légkörével rokon, a színpszichológia eredményeit alkalmazó terveim vannak.

(Bozzai Attila: *Az utolsó öt szín*, Bp., 1999, r. Kerényi M. Gábor; Shakespeare: *Lear király*, Győr, 2005, r. Ács János; Mozart: *Idomeneo*, Debrecen, 2005, r. Antonio Petris, Shaw: *Szent Johanna*, Győr, 2005, r. Ács János; Wagner: *A bolygó hollandi*, Debrecen, 2006, r. M. Sturm; Brecht.: *Koldusopera*, Bp., 2006, r. Alföldi Róbert; Molière: *Tartuffe*, Bp., 2006, r. Alföldi Róbert; Celia: *Adriana Le Cublar*, Mezzo operafesztivál, 2008, r. M. Sturm; Euripides: *Orestes*, Bp., 2008, R. Alföldi Róbert, Francis Hackett: *Boleyn Anna* [díszlet, jelmez], Pécsi Nemzeti Színház, r. Somogyi Szilárd, Francesco Cilea: *Adriana Lecouvreur* [jelmez] Bemutató: 2008. november 3. Szegedi Nemzeti Színház, r. Michael Sturm.)

Kiállításaim: 1966 Poznan – *Teatru Polskiego w Poznaniu*, 1974–77–80 Miskolci szcenikai biennálé – *Miskolci Galéria*, 1975 Szeged – *Móra Ferenc*

Múzeum Képtára, 1976 Eger – *Szcenika Hungarica – Gárdonyi Géza Színház*, 1982 Kaposvár – *A 13 sz. Volán Vállalat kiállítóterme*, 1984 *Fényes Adolf Galéria*, Budapest, 1984 *Érd – Városi Művelődési Központ kiállítóterme*, 1984 Szófia – *a Magyar Kultúra kiállítóterme*, 1984 *Békéscsaba – Munkácsy Mihály Múzeum*, 1984 Berlin – *Haus der Ungarischen Kultur Berlin*, 1994 Nyíregyháza – *Levegő, víz és só vagyunk* – *Városi Galéria*, 1996 Nyíregyháza – *Képzőművészeti Szakiskola kiállítóterme*, 2000 Budapest – *Derkovics Galéria*, 2004 Budapest – *Körmendi Galéria – Gyarmathy dinasztia*, 2004 Budapest – *Mesélő bábok között* – *Kolibri Színház*.

Gyarmathy Géza

Kovács Lóránt

fuvolaművész (Győr, 1941. augusztus 10.)

Beleszülettem a második világháborúba, az utána következő nyomorúságos évekbe, a kommunizmus szörnyűségeibe, az '56-os forradalomba. Így kezdődött életem, mely mégis felemelően szép, színes, sikeres és boldogsággal teli volt. Apám 1944-ben kántor-tanítóként került Szentendrére. Néhány évvel később, a Rákosi-időkből lemondott kántori tevékenységéről, és ezzel megteremtette gyermekei számára a továbbtanulás lehetőségét. A családban

meleg szeretet ölelt körül bennünket, ahol szinte naponta szólt a kamarazene. Mindenki játszott valamilyen hangszeren. Én hatéves koromtól zongoristának készültem a szentendrei zeneiskola nehéz, hányattatott körülményei között. tizenhárom éves voltam, amikor hobbi fokon elkezdtem fuvolázni is.

Mindkét hangszerből felvételiztem a Budapesti Zenei Gimnáziumba, ahol – most már tudom – nagy szerencsémre a fuvola szakra vettek fel, és ez meg-

határozó lett egész életemre. Nem volt könnyű a fűtetlen, rozoga HÉV-vel naponta Pestre utazni, ahol fűtőkben lógtunk a nyitott teraszú villamosokon. De amint beléptem a gimnázium épületébe, egy más világba érkeztem. A tanári kar magas szellemiséget, kultúrát árasztó tudós társaság volt. Ők szeretették meg velem a művészettörténetet, felkeltették érdeklődésemet az ókori nagy birodalmak történelmének, művészetének megismerése iránt. Rávettek a magyar és a világirodalom remekműveinek elolvasására, melyekből számomra mind a mai napig a költészet él és hat a legerősebben.

Osztálytársaimmal együtt éltük át '56 megrázóan boldog napjait és az utána következő szörnyű pusztítás éveit.

Innen egyenes út vezetett a Zeneakadémiára, ahol a legmagasabb pontszámmal vettek fel a fuvola szakra. Már harmadéves koromban bekerültem a Magyar Állami Operaház zenekarába, ami nagy sikernek számított. Mégsem lettem ettől elbizakodott, mert élt bennem egy eltökélt szándék, hogy elérjem az európai fuvalaművészet legmagasabb színvonalát. Ebben az időben szinte lehetetlen volt hozzájutni nyugati kottákhoz, hanglemezekhez. A Magyar Rádióban is csak elvétve hallgathattam Rampal fuvolázását. Erős elhatározás élt bennem, hogy amint lehetőségem adódik, elmegyek a legjobbakkhoz tovább tanulni, és meghívom őket Magyarországra. Ezt a tervemet nagy kitartással véghez is vittem. Rengeteget tanultam a legjobbaktól, s ezt a tudást minden fuvolatanár számára elérhetővé tettem hazai továbbképzések szervezésével.

1964-ben „vörös” diplomával befejeztem tanulmányaimat, és még ebben az évben megnősültem. Feleségem, aki gimnazista korában a Knézits utcai apácáknál tanult, és akit ennek ellenére fölvettek a Marx Károly Közgazdasági Egyetem külkereskedelmi szakára, nem zenész ugyan, de nagy szakmai tudásával, odaadó szeretetével és támogatásával fellendítette és sikeressé tette hazai és nemzetközi karrieremet. 46 éve élünk boldogan egymás mellett, a nagyon korai szerelemtől a mai, már-már fiatalosan öregedő éveinkig. Hálás köszönettel tartozom neki ezért a gazdag életért!

1965-ben Ferencsik János átvitt a Magyar Állami Hangversenyzenekarba szólófurolásnak. Ettől kezdve elindult világjárásom. Ebben az időben ez a lehetőség szinte csak a sportolóknak, a kereskedelmi utazóknak és a művészeknek adatott meg. Igyekeztem mindent megnézni és megismerni, amerre csak jártunk.

Még ebben az évben megnyertem a Budapesti Nemzetközi Fuvolaversenyt.

1966-tól tanársegédként taníthattam idős professzorom mellett a Zeneakadémián, és rá egy évre, a halála után már önálló, adjunktusi megbízást kaptam. Azóta 46 éven át – emelkedve a ranglétrán – tanítottam. Tanítványaim néhány év múltán már Európa legrangosabb versenyein jeleskedtek, és ismertek lettünk világszerte. Munkám tehát háromrétű volt: zenekar, tanítás és szólókoncertek.

Két japán szólóturném és a tanításban elért sikereim után meghívást kaptam Tokió legnagyobb zenei egyeteméről, a Musashino Academia Musicae-től.

Izgatott ez a meghívás, mert a két szólóturném alkalmával kissé megismerhettem a kereszténységtől teljesen eltérő buddhizmust és sintoizmust. Mélyen hatott rám a művészetük, a természettel mindig harmóniában épült templomaik, az erőt kifejező szobraik és lágy, lírai finomságú festészetük. Teljesen más, mint a harsogó és dicsőséges európai művészet (mely azért számomra termé-

szetesen mindenek fölött áll). Más, mégis élményszerűen szép. Tizenöt éven keresztül összességében több mint hat évet éltem és tanítottam Tokióban családommal együtt. Nagy örömünkre 1977-ben fiunk született, ő csavargásaink alatt hét évig amerikai iskolákba járt. A tanítás mellett számos lehetőségem volt szólókoncerteket is adni. Élveztük Japánt, a japánok természetszeretétét, az ételeiket, az ünnepeiket és a jól szervezett életüket.

Japán messze van, oda- vagy hazarepüléseink alkalmával lehetőségünk volt megállni, és szinte az egész Távol-Keletet bejárhattuk. Ez a lehetőség igazi utazókká tett bennünket. A feleségem mint külkeres, én pedig ÁHZ-tagként már többször beutaztuk és csodáltuk szinte egész Európát. Japán után viszont most is él bennünk egy vágyódás a Kelet felé, a népek nagy bölcsője, a fuvola őshazája felé. Meglátogattuk Kínát is, és ámultunk-bámultunk, 2010 tavaszán pedig nagy utat tettünk Indiában. Már nem először, de most is a legszebb arcát kutattuk, az indiai kultúra leírhatatlan ősi szépségét. Már-már azt kellett hinned, hogy ilyen alkotásokat csak hindu istenek hozhattak létre.

Azt a mérhetetlenül sok életeményt, mely az életemet jelenti, ebben a terjedelemben lehetetlen leírni. Szép volt, és igaz volt!

Pályafutás: 1963–64 Magyar Állami Operaház zenekara, 1965–1990 Magyar Állami Hangversenyzenekar, 1. fuvola, 1966–2010 Liszt Ferenc Zeneműv. Főiskola, majd Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, fuvola tanszak – tanársegéd, adjunktus, docens, majd 1981-től egyetemi tanár.

1965-ben az I. Budapesti Nemzetközi Fuvolaverseny 1. díját nyertem. Szólistaként hangversenyeztem, illetve televízió- és rádiófelvételeket készítettem szinte minden európai országban, Japánban, az Egyesült Államokban, Oroszországban, Indiában, Kubában és a Fülöp-szigeteken. 1985 és 1997 között megszakításokkal több évet tanítottam vendégtanárnaként Japánban a Musashino Academia Musicae-n.

Mesterkurzusokat vezettem Ausztriában, Belgiumban, Görögországban, Hollandiában, Japánban, Magyarországon, Németországban, Olaszországban, Oroszországban és az Egyesült Államokban.

Nemzetközi fuvolaverseny elnöke voltam Budapesten 1980-ban,

1994-ben és 2003-ban, zsűritag Barcelonában, Párizsban, Münchenben, Kobében, Prágában, Lipcsében és Bukarestben.

Kitüntetések:

Liszt Ferenc-díj (1972), Erdemes Művész (1983), Ferencsik János-emlékdíj (1991), Magyar Fuvolás Társaság Életműdíja (2006), Életműdíj Olaszországban (2007).

Diszkográfia:

LP lemezek a HUNGAROTON, ill. ARS NOVA (Milano) kiadásában:

A Fúvósverseny Győztesei 1965 LPX 1246

Rameau: *Pieces de Clavecin en Concerts* LPX 11453

Händel: *Szonáták* (ARS NOVA)

Telemann: *Kvartettek* (ARS NOVA)

Vivaldi: *Il Pastor Fido Szonáták* (ARS NOVA)

Vivaldi: *Concertos* SLPX 12281

Vivaldi: *Áriák fuvolaszólokkal* SLPX 11632

J. S. Bach: *Fuvola szonáták I.* LPX 11466

J. S. Bach: *Fuvola szonáták II.* LPX 11533

J. S. Bach: *Brandenburgi versenyek*
No.1-6 SLPX 11849-50

J. S. Bach: *Versenyművek zongorára*
és fuvolára SLPX 11752

J. S. Bach: *Suites* SLPX 11787-88

J. és M. Haydn: *Fuvolaversenyek*
SLPX 11530

Mozart: *Fuvolaversenyek* SLPX 11974

CD-k:

A fentiekből kiadták az összes J. S. Bach, Vivaldi, Rameau, Haydn és Mozart HUNGAROTON-felvételt.

A Magyar Rádió CD-re vette az összes, általa készített hangfelvételt.

Korács József

Vén Zoltán

grafikus (Pestszenterzsébet, 1941. augusztus 14.)

Kételtű ember vagyok. Egyszerre élek Budapesten és Fonyódon. A többit lásd a *Humorlexikonban* és másutt. Nehéz hetven sort írnia egy képzőművésznek. Nagy szerencse kell ahhoz, hogy megéljen hetven évet. Ilyenkor az ember már eljut a protkológiától a proctológiáig.

Pár hónapos koromban leugrottam a konyhaasztalról, amint pelenkáztak. A konyhakötől tíz centire kaptak el bal lábamnál fogva.

Általános iskolai igazgatóm nem javasolt továbbtanulásra, mert nem kell egy értelmiségi család gyerekének is értelmiséginek lennie. ('56-ban disszidált Amerikába.) Gimnáziumba humán tagozatra íratott be Apám. Már előre örült, feltételezve, hogy korrepetálnia kell engem latinból. Az osztályt egy hónap múlva átminősítették reál tagozatra, mert a Vörös Csepelnek nem

filoszokra és egyéb kasza-kapakerülőkre van szüksége, hanem mérnökökre. Fizika szakos osztály lettünk, mindennapi matematika- és fizikaórával. A sokkhatástól megriadva végigbukdácsoltam a középiskolát kiváló tanárain igyekezete ellenére. Ma sem tudom biztosan, hogy a *Külvárosi éjt* Vörösmarty vagy Ady írta-e. A Pénzjegynyomda tervezőosztályán eltöltött évtized hatása viszont felemelő volt, úgyhogy elkészítettem a magam bankjegyét, egy hatszázhusz forintos hátoldalát. A kép alkímista műhelyt ábrázol, ahol épp aranyat csinálnak a szarból. Igazgatóm értette a viccet – kirúgott. Azóta vagyok szabadúszó. A sikertelenségek elbizonytalanítottak, erényeimben tétova vagyok. Igazolásul abból épülök, ha dicsérnek. Nem baj, ha szembe, hosszan, ismétlésekbe bocsátkozva, elvtelenül. Ezek után inkább a kritikusokra támaszkodom, és a rólam, illetve munkáimról szóló vélemények közös nevezőjét keresem.

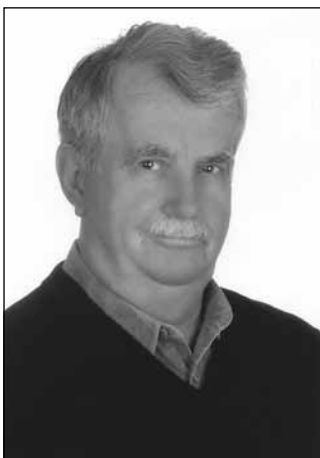
Egy nemzetközileg elismert prágai professzor monográfiát jelentetett meg róla (*The Sly Joker*). Európa egyik leghumorosabb grafikusának tartja, aki a

világ jelenségeit ugyan tiszteletlenül figyeli, de távol tartja magát az olcsó megoldásoktól.

Néhány rövid idézet a munkásságomat méltató írásokból (mivel nem elég himnikusak, a szerzők nevét mellőzöm). – „Ahhoz, hogy igazán belemélyedjünk Vén Zoltán képi világába, ismernünk kell a rajta szereplő alakokat. Tudnunk kell időben, térben elhelyeznünk őket. Az általános műveltségen túlmenően rendelkezünk kell ismeretekkel a mitológiáról, a bibliáról és egyéb kultúrtörténeti hátterekről is.” – „A művész a magyar kisgrafika világszerte ismert és elismert mestere, amint ezt – többek között – a sanghaji meghívások kiállítások is igazolják. A Bolognai Akadémia az ex libris 25 legjobb európai mesterének egyikeként hívta meg kiállításra.” (Persze botorság lenne az ilyeneket nagyon komolyan venni.) – „Rákérdez a kulturális múltra és jelenre. Felfedezi a jelenségek színét és fonákját, sokszor ugyanazon alkotásban. Parafrazeálja kulturális életünk kész tárgyait. A szakralist profanizálja, a profánt szakralissá emeli.” – „A rézmetszetet, az ex libris ritkaságyszámba menő művelését nem tekinti időrabló penzumnak. Művészete egyszersmind hagyományos és modern. Archaikus stílszerűsége és a mai szemmel is kifejező erejű formanyelve a jelenkor művészetét, művészetelméletét foglalkoztató problémák vizuális megjelenítését is felvállalja egy nem ilyesmire szoktatott anyagba. Így jön létre a sajátos vénzoltáni humor, amely a szelíd iróniától a groteszk érintésével a végletes szarkazmusig ível.” – „Gyakran dolgozik ready made-ekkel, a kiválasztott tárgyak kópiáin kisebb-nagyobb változtatásokat hajt végre, majd olyan millióbe helyezi, melynek révén új értelemre, értelmezhetőségre tesznek szert.” – „Ebben a filozofikus, a világot kesernyés, kalodába záró mosolyban és a – nemritkán – dévaj hahotában történelmi korok csúsznak egymásba. *Dávid és Judit kibicikliznek, Tatjati levele Anegihotephez, Miszték kislány ugróiskolát játszik* című alkotásai bizonyítják, hogy a művész mitológiában is megmerült kedélye messze túl mutat a műveltségeszményt fókuszban tartó gyarapodáson.” – „A groteszk a művészet udvari bolondja. Aki nem akarja őt megérteni, a sipkája rézcsergőjével kiveri a szemét. A mester nem képzelel el így a világot, hanem így is látja.” – „Mikor szembesültem a világtojásán trónoló *Ptah* fényistennel és a hieroglifák között villanykörtét, vasalózsínort, viharlámpát, sőt csillárt is felfedeztem (ezekért a részletekért érdemes élni!), rájöttem: kiderült, hogy a mester valójában sültrealista.”

Búsi Lajos

fazekas (Mezőtúr, 1941. augusztus 17.)

Búsi Lajos a fazekas szakmával általános iskolai tanulmányai után ismerkedett meg. Lévai Alberttől tanulta meg a fazekasság alapját, a korongolást. Pályája kezdetén nem volt kialakult stílusa, főként az elődök és más tájegységek munkáit másolta. A népművészetre Boros Géza hívta fel a figyelmét.

Első figyelemre méltó eredményét 1967-ben érte el, amikor a Gerencsér Sebestyén-pályázat fődíját kapta meg. Ugyanabban az évben lett népi iparművész.

Kísérletezett a folytatott és a fröcskölt technikával, továbbá az ún. macskatalpas technikával.

1975-ben holdas díszítésű fennálló edényeivel másodszor nyerte el a Gerencsér Sebestyén-pályázat fődíját. Ekkor kezdett a mezőtúri és az ahhoz

formailag és máztechnikailag is közel álló gömöri hagyományok alapján kialakulni sajátos, egyéni stílusa.

Főként nagyméretű fennálló edényeket készít, de nem idegen tőle a háztartási edények, kuglófsütő, étkészlet készítése sem. Edényeit elsősorban zöld, sárga és barna mázzal díszíti, írókát nem használ.

1984-ben lett a népművészet mestere, számos kiállításon szerepelt és pályázatot nyert munkáival.

Bagdy Emőke

klinikai pszichológus, pszichoterapeuta (Tiszafüred, 1941. augusztus 18.)

A megtisztelő felkérés számadásra készlet, noha még nem léptem át a hetvenes kapun. Aktív és tervekkel teli „hetvenes” vagyok, de már mögöttem vannak azok az évtizedek, amelyeket szokványosan teremtő életidőszaknak tekintünk. Elfogadom, hogy ez így van rendjén, és örülök, hogy van mit összegezni. Éppen most lettem emeritus professzor, ez már magában véve az életkoromra, a beszűkülő időperspektívára és alkotó lehetőségeim korlátaira figyelmeztet. Pszichológusként azonban tudom, hogy senki nem érzi annyi évesnek magát, amennyit a kronológia számon tart, a szív örök fiatal, mert az érzelmi agyunk időtlen, nem képes időben gondolkodni. Hegel a „világész cselvetéséről” szól: nagy vigasz, hogy nincs lelki öregségtudatunk.

A hatvanas megállóban nem értem rá összegzésre. Akut gondban voltam, sietős volt minden. 2000-ben a Károli Gáspár Református Egyetem pszichológia szakát indítottuk, ez a szakmai kihívás megújította szakmai életem motivációit is. Nagy váltás volt ez számomra, 34 év klinikai pszichológiai, szorosan egészségügyi tevékenységből az oktatásba átlépni és elbúcsúzni a „Lipótmezőtől”, ahol szakmai pályá-

mat Mérei Ferenc szárnyai alatt 1968-ban elkezdtem, elmeosztályokon, laboratóriumban, vezetőhelyettesként, osztályvezetőként, végül szakigazgatói tizenkét év munka lezárásával. Elköszöntem az első magyar klinikai pszichológiai tanszék vezetői állásától is, amelyet 1994-től szívvel lélekkel vittem, sőt a klinikai pszichológiai szakmai kollégium vezetését is átadtam, amelyben tíz éven át óvhattuk, építhettük a hazai klinikai pszichológiát és pszichoterápiát. Sorsfordulós élethelyzetben lettem hatvanéves.

Ma, csaknem tíz évvel később, amikor az ország négy éve első helyen álló pszichológusképzésének tízéves jubileumát ünnepeljük, hála és öröm hatja át a lelkem: nem éltem hiába. A maroknyi tanárral és harminc hallgatóval indított képzés Pszichológiai Intézetté nőtte ki magát, mely négy tanszékből és egy továbbképző központból áll. 640 hallgatónk egyharmada posztgraduális képzésre jár, a BA és MA szakokra most is a hazai legmagasabb felvételi pontszámokkal lehetett bekerülni. Büszke vagyok erre a kibontakozásra és eredményre. A növekedés, fejlődés, előrehaladás eredményességi érzései uralják a lelkem, amiért minden akadály, viszonytagság, küzdés ellenére végül sikerült, amire vállalkoztam. Merész talán Madách szavaival így fogalmaznom, de a magam élethite és törekvése „bármely csekély volt, lelkesített, s előbbre vitte az emberemet”. Megtettem, ami töltem telt. Be kell látnom, hogy pályám során soha nem a magam személyes jólléte izgatott, hanem az értelmes szakmaépítés akarása. Ebben is jó mesterem volt Mérei Ferenc.

Ha visszatekintek most „hetven év magasából”, akkor jól követhető nyomvonalon rajzolódik ki alapító-teremtő buzgalmam és ennek számos eredménye. Ilyen pl. 1985-ben Debrecenben az orvosi egyetemen az orvosi pszichológia tárgy bevezetése, ma már Magatartástudományi Intézet képviseli ezt a tudásanyagot. Debreceni egyetemi tíz évemben személyiség- és klinikai pszichológiai tanszékalapító lehettem, majd 1993–94-ben a szupervizori szakirány hazai meghonosítása, alapítása és szakindítása került küzdelmem középpontjába. Volt sok ellenerő, mégis sikerült. A klinikai pszichológiai szakképzés önállósulásakor 1994-ben Budapesten az első tanszékvezetőként is négy újabb klinikai szakirányt alapítottam, és elősegítettem a debreceni, majd a pécsi egyetemen a klinikai és mentálhigiéniai szakirányú képzések elindítását. 2000-ben a Károli egyetem pszichológia szakának alapítása és indítása magában véve is kockázatos vállalkozás volt, sikerült. Itt az évek során a szupervizorhoz 1995-től a mentálhigiéné szakirány, végül 2009-ben a coach-képzés is kapcsolódott. Mind szívügyem volt. Mindezt persze nem egyedül értem el, hanem mindvégig jó munkatársi és szakmai szövetségekben, barátságokban, kollegiális együttműködésekkel. Megérte hát a fáradozás, helyes volt azt tennem, amit a szívem diktált. Az életem értelmet nyert jó néhány olyan fáradozásban, amelyre időmet, energiámat számolatlanul adtam, szívesen, odaadóan. Visszatekintve – Viktor Frankl szavaival szólva – „tele a csűr”, van mire nyugodt lélekkel gondolnom. Egészséges vagyok, és még sok a tervem, tennivalóm.

Most, hogy a hetvenedik évbe léptem, életérzésemben több a megnyugvásos boldogság, mint bármi-

kor korábban. Ránézek gyermekeimre, unokáimra, és felmelegszik a szívem: „non omnis moriar”, génjeim maradandó nyomot hagynak ebben a világban. Körülvesz a szeretet, és látom, érzem, átélem, hogy minden szakmai eredményem elé helyezhető ez a legigazibb alkotásom, a család, az „élet alapítása” és építése. Három gyermekemmel és öt unokámmal beteljesítem a női mivoltom nembeli lényegéből fakadó életfeladatot: az élet újrateremtését. Minden, ami él, a szeretet melegében képes növekedni. A hivatásra készülők szakmai nevelésében is az elfogadó szeretetkapcsolat a meghatározó. Reménykedem, hogy számtalan tanítványom emlékeiben, szakmai identitásalakulásában nyomot hagy az alma mater is, mely szerette, nevelte-növelte, s amelynek szellemiségéért vezetőként felelős voltam.

Az én életemben sajátos viszonyba került a szakmai és személyes sors. Hivatásomat és a szakma építését személyes életfeladatnak éreztem, családi életemet pedig áthatották a szakmai normák: igyekeztem arra, hogy ne legyek „olyan suszter, akinek lyukas a cipője”. Így aztán puritán parallelizmus alakult ki az életemben: szakma és család, avagy család és szakma. Más nem fért bele. Mindig volt preferáltabb, hol a szakma, hol a privát élet, és küzdöttem a sorsomba beépült konfliktussal: melyiket szerettem jobban? Nem az én tisztem, hogy az eredményt megítéljem, megtettem, amire képes voltam.

Minden élet műalkotás. Az enyém a második világháborús kisgyermekkorból, az x-es megbélyegzettségű, „osztályellenség, sovíniszta-irredenta” költő nagyapám és „egyéb”-nek tekintett református lelkész édesapám kirekesztettségéből eredő származási hátránnyal indult. Nagyon jó tanuló-

nak kellett lennem, hogy gimnáziumba bejussak, majd kerülő utak után pszichológia szakos egyetemi hallgató. A hetedik pártkongresszus évében, 1963-ban vettek fel, amikor Kádár híres beszéde („aki nincs ellenünk, az velünk van”) feloldotta a származási kirekesztést. Megküzdöttem kitűnő tanulmányi eredményeim révén mindvégig az akadályokkal, mígnem egyetemi éveim idején Mérei Ferenc, az '56-os elítélt és börtönből szabadult zseniális pszichológus a politikai száműzetése helyén, a Lipótmezőn tanítványául fogadott. A szocializmusnak nevezett évtizedekben személyes szakmai történetem belefőzött a magyar klinikai pszichológia „történelmébe”, míg a „burzsoá áltudomány”-ból ismét respektálható tudománnyá válhatott és visszakerült az egyetemi képzsébe. Aligha lehet a

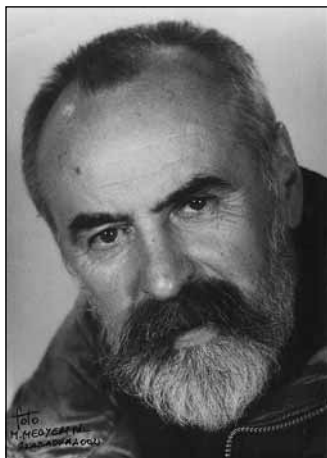
megszabott gyűszűnyi terjedelemben többet mondanom a pszichológia történetéről, benne magamról, ennyi azonban elég is. Az én életművem a tanítványaimban bontakozik ki leginkább, így joggal érezhetem: „ifjú szívemben élek, s mindig tovább...”

Mindig szerettem tanítani és lelket gyógyítani. Ezt teszem ma is, és tanítok „nem közép-iskolás fokon” a média minden csatornáján és mindenütt, ahová hívnak és ahol terjeszthetem a pszichológiai ismereteket. Remélem, sokáig végezhetem ezt a szolgálatot. Mégsem időt kérek a sorstól, hanem csak azt, hogy szabott életidőmben mindig a személyes érdekeltségen túlmutató értelme legyen annak, amit teszek.

Dr. Bepdy Erika

Vicsek Károly

filmrendező (Újvidék – ma: Szerbia –, 1941. augusztus 21.)

„E világon ha ütsz tanyát...”

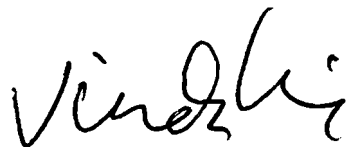
1999. május 3-án érte az első rakétatámadás az Újvidéki Televízió épületét. Másnap néhány barátommal csónakkal átkeltünk a Dunán, hogy kimenekítsük műsoros kazettáinkat. A három újvidéki Duna-hidat már a folyó fenekére bombázták, ezért érkeztünk vízi úton. Precíz munkát végeztek a NATO-legények: csak a tornyot és a műsorsugárzás elektromos berendezését lőtték szét. Az irodák falai és a szekrények rádőltek az asztalokra, kazettáink szanaszét hevertek a földön, épület-hulladék, összetört bútorok között. Négykézlábra ereszkedve megkezdtem a szétszóródott kazetták gyűjtését. Nem vihetem magammal valamennyit...

Így hát kénytelen vagyok szigorúan válogatni. Mit érdemes átvenni a túlsó partra, megmenteni az utókornak? Megnyugszom a gondolattal: befejezetlen, torzó marad ez a filmes karrier. Eddig csak elfektették ötleteimet, cenzúrázták filmjeimet vagy egyszerűen dobozban felejtették őket. A NATO-kritika radikális

és brutális: rakétákkal szelektálja műveimet. A világ elégedetten nézi, hogyan lövik szét az újvidéki „szerb” televíziót.

1968 őszén jöttem vissza Újvidékre Belgrádból, ahol öt évig bölcsészetet tanultam, a Filmmúzeum volt a második otthonom, és diáktüntetésekben kaptam az első leckét: van-e értelme és lehetséges-e változtatni ezen a világon? Diákvezéreinket megvásárolta a hatalom, tanárainkat eltiltották az oktatástól. Hiába üvöltöttük napokig: „Vesszen a vörös burzsuj! Ne higgyetek a sajtónak!” A következő években dokumentumfilmeket forgattam az Újvidéki Televízió részére, a dél-bánáti székelyek, drávaszögi és a muraközi magyarok életéről. Döbbenetes volt a felismerés: hogyan félnek ezek az emberek, akiket elszakítottak az anyaországtól, kisebbségi sorsba nyomorítottak, naponta megaláznak, örökös félelemben, idegenként szenvedik meg mindennapjaikat. „...mert enyém a föld; csak jövevények és zsellérek vagytok ti nálam” (Mózes III.25.23.). Első nagyjátékfilmemben elhangzik a bibliai idézet (*Parlag*, 1974).

Amikor a lerombolt Kórógyon forgattam 1993-ban, a szétlőtt református templom előtt igazoltatott a szerb járőr, és bekísért a katonai parancsnokságra, ahol egy katonatiszt, tintaceruzáját nyalogatva kérdezgetett és Kalasnyikovjára támasztott kockás noteszébe jegyzetelgette válaszaimat: „1941. augusztus 28-án születtem, Újvidéken. Filmrendező vagyok.” „Mađar (magyar)?”, kérdezte. „Igen, magyar vagyok.” Lehet, hgy nem pontosak ezek az adatok. Anyám szerint augusztus 21-én láttam napvilágot, keresztanyám 28-át mondta a papnak. E világon ütöttem tanyát, de csak kettőször szült meg az anyám.

Vukán György

zongoraművész, zeneszerző, karmester (Budapest, 1941. augusztus 21.)

A Creative Art Ensemble Ltd. művészeti vezetője, a Creative Art Jazz Trio zongoristája (*bőgő Berkes Balázs / dob Balázs Elemér*), a Creative Art Brass & Rhythm vezető komponistája és karmestere.

1960-ban a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán végzett zongora szakon.

1964-ben a Budapesti Orvostudományi Egyetem fogorvosi szakán doktori címet szerzett, a mai napig aktív fogorvos.

Gyermekkora óta, több mint 40 éve koncertezik, eleinte mint klasszikus, az utóbbi évtizedekben főként mint jazz-zongoraművész, trió formációban és szólístaként egyaránt. Végigkoncertezte Európát, két ízben egy-egy hónapos koncertkörútja volt az Egyesült Államokban

(1983,1993). Olyan művészekkel játszott együtt, mint Philly Joe Jones, Clifford Jordan, Linda Hopkins, Annette Lowman, Frank Foster, Clarck Terry, Kenny Wheeler és mások.

1991-ben a Creative Art Jazz Trióval Sevillában a World Expón kivételes sikert arattak. Ugyancsak 1991-ben szólóban, Japánban koncertezett. 1992-ben ő vezette és vezényelte a European Broadcasting Union Big Band Workshopját, melyben Európa 17 országának zenészei szerepeltek. A Workshop műsorán nagyrészt saját kompozíciói szerepeltek. Óriási sikert aratott úgy is mint zeneszerző, és úgy is mint karmester. Utóbbi időben a Liszt Ferenc és Erkel Ferenc kamarazenekarra írt darabjaival (*Kettősverseny, Chopin-átiratok, Zongoraversenyek, Klarinétverseny, Concerto Trióra és Zenekarra* stb.) arattak elismerést itthon és külföldön egyaránt.

Eddig több mint 140 filmzenét, 3 balettot (*Derby*), operát (*Black Advent*), szimfonikus műveket, versenyműveket, kamaraműveket (főként réz- és fafúvóegyüttesekre, jazz-zenekari formációkra), több mint 80 dalt, 150 zsolnárt, misét, színházi és tv-, rádiójáték-zenét írt.

Díjai:

Helikon-díj (1957), Chopin-díj (Lengyelország, 1962), Sajtó-díj (Montreux, 1968), Magyar Hanglemezgyártó Vállalat zeneszerzői díja (1970), Balázs Béla-díj (1978), Magyar Rádió előadói díja (1981), Erkel Ferenc-díj (1990), eMERTon-díj (az év legjobb jazz-előadóművésze és zeneszerzője, 1993), Líra-díj (1996).

Tudományos munkássága:

Szakkönyvek énekléssel, zeneszerzéssel, hangszereléssel kapcsolatosan, „R.A.S.” – relatív tengelyimprovizációs rendszer, DMA műszer /DentMetAct/ – eljárás és műszer fémallergiára.

Derby című balettjét a Magyar Állami Operaház több,mint három évig tartotta műsorán.

Missa ad Dominum Jesum Christum című miséjét 1989-ben írta a magyar történelmi változások hatására, és művét II. János Pál pápának ajánlotta 1991. évi magyarországi látogatása alkalmából.

Black Advent című operáját az 1996-os (elmaradt) budapesti expóra írta.

Diszkográfia:

Modern Jazz Anthology, 1964, Qualiton LPX 7279-80.

Modern Jazz Anthology, 1967, Qualiton LPX 17372.

Modern Jazz Anthology, 1968, Qualiton LPX 17392.

Modern Jazz Anthology, 1969, Qualiton LPX 17406.

Modern Jazz Anthology, 1970, Hungaroton LPX 17421.

Szikrázó Lányok (filmmusical), Pepita SLPX 17469.

Csaba Deseő Jazzquintet & Friends, Pepita SLPX 17504.

Egy Éj a Holdon is túl (mese), Hungaroton SLPX 13972.

Clarck Terry at the Montreux Jazz Fest., Polydor 2391.

Clarification, 1981, EMI-Columbia 14 C 062-71168.

Debreceni Jazznapok, 1981, Krém SLPX 17706.

Döggeselyű (filmzene), Pepita SPS 70536.

Hány az óra, Vekker Úr? (filmzene), Favorit SPS 70674.
 Derby (balettzene), Krém 37216.
 Stjepko Gut Quartets, 1990, RTB 210951.
 Together Alone, 1982, Krém SLPX 17691.
 Birthday Party, 1987, Krém 37047.
 Missa ad Dominum Jesum Christum, 1991, CAE LP 001.
 Spanish Rhapsody, 1991, CAE LP 002.
 Az egyházi év miseénekei, 1991, CAE LP 003.

Compact Discs:

The Hungarian Jazz Anthology 1991 Pepita HCD 37553.
 The Super Trio feat. Dezső Lakatos – „Elliptic Dance” – 1991. Timeless Records
 CD SJP 298.
 Missa ad Dominum Jesum Christum, 1991, CAE CD 001.
 Spanish Rhapsody, 1991, CAE CD 002.
 Az egyházi év miseénekei, 1991, CAE CD 003.
 Vukán Trio Live! Bridge Series, Hungaroton HCD 37587.
 Duna-palota Ragtime, 1993, Hung. Soc. for Jazz Res. HSJR 2001.
 Live in Tata Pannon Jazz, 1995, PJ 1004. G. Vukán solo
 Fly Bird Pannon Jazz, 1995, PJ 1008. E. Balázs comp.
 Chopin 12 Preludes, CAE CD 004.1994.
 Debussy Children's Corner, CAE CD 005. 1994.
 It Was, What Was, My Life, CAE Trio Live!, CAE CD 006. 1994.
 Contrasts, CAE/Live!, CAE CD 010. 1993.
 Creative Art Jazz Trio Live! at Alpok-Adria Fest., CAE CD 009.
 Self Portrait, CAE CD 008. 1994.
 Atlanta Ga. Jazz Version, 1995, CAE CD 007 Double set.
 Bagatelles Berkes/Vukán duos, CAE CD 013 1995.
 Vukán's Film-Music, CAE CD 015. 1995.
 Derby (balletmusic complete), 1995, CAE CD 016. Double set.
 Kis Romulus (filmzene), Hungaroton Gong HCD 37788.
 Morgan Workshop, 1994, BBKR-94-2.
 Hungarian Brass Quintet, Hungaroton Classic, 1994, HCD 31449.
 Pege Hung. Jazz Workshop, 1995, GONG HCD 37790.
 Forever Pannon Jazz, 1996, PJ 1016. B.Berkes comp.
 Live in Concert / Chopin–Vukán: Preludes & Etude, BBKR/MR 96/1
 The Akadimpex Concerts / Live PJ 1015 / CAE Trio 1996.

Georg Buben

Kopcsik Lajos

mestercukrász (Sajószentpéter, 1941. augusztus 23.)

Édesanyám irányított a cukrászszakma felé, mivel beteges srác voltam. 1955 szeptemberében kezdtem tanulmányaimat Schmida Pál jó hírű cukrászmester parányi műhelyében. Ott kezdődött el az a szerelem, ami a mai napig is tart. Ötvenöt éve vagyok cukrász, ebből negyven évet töltöttem a „süteményes” cukrászatban. 1960-tól részt vettem jelentős hazai és nemzetközi szakmai versenyeken, ahol a munkáimat a zsűri minden alkalommal első díjjal és aranyéremmel jutalmazta.

Am mint sokunknak, az én életemnek is volt olyan szakasza, amikor elfordult tőlem a szerencse. 1995-ben arra kényszerültem, hogy elhagyjam munkahelyemet, félbehagyjam, amit tizennégy éves koromtól szenvedélyesen szerettem. Ez akkor megrázó volt számomra. Nem tudtam, mit kezdjek magammal, hogy keveredjek ki ebből a szerencsétlen helyzetből. A jó Isten azonban erőt adott nekem, és a szakmám szeretete is segített. Cukrászati anyagokat vásároltam: marcipánt, porcukrot és tojást. Elkezdtem dolgozni csak úgy magamnak, semmilyen jövőképem, perspektívám nem volt. Csak sokféle tervem, amit már korábban szerettem volna megvalósítani, de addig a mindennapi teendők mellett nem jutott rá idő. Egy év kemény munka után született meg az első világra szóló siker: az 1996-os berlini gasztronómiai olimpián tíz aranyérmel akasztottak a nya-

kamba. Ebből később Guinness-rekord is lett. E siker után sem tettem mást, csak dolgoztam és dolgoztam, és jöttek a sikerek: szakmai, nem szakmai elismerések egyaránt. Én ekkor úgy éreztem, kiderült az ég felettem, elvonultak a sötét felhők a fejem fölül, és már „hivatalosan” is elkezdtem dolgozni. Keményen, kitartóan mind a mai napig: nem

lettem hűtlen szeretett hivatásomhoz. Ma is boldogan mondom: a szakmám az életem.

Már tizenöt éve cukrászati artistikával foglalkozom. Ez alatt az idő alatt a moszkvai Eszterházy cukrászda belső dekorációját készítettük el két segítőtársammal: Herczeg István grafikusművésszel és Sebők Sándor cukorcsiszoló mesterrel, akik a mai napig is segítik az álmaim megvalósítását. Majd elkészült Egerben három év alatt – a Kopcsik Marcipánia, amely 2005. július 7-én nyílt meg. Azonban volt még egy nagy tervem: Eger barokk város lévén úgy gondoltam, jó lenne elkészíteni egy barokk szobát, amelyben a parkettától a csillárig minden tárgy cukorból készül. 2008-ban, újabb hároméves munka után át is adtuk ezt a szobát. Jelenleg is dolgozom, évente két-három tárggyal gyarapítom a kiállítási anyagot. Az idén három népművészeti párnát (buzsáki, kalocsai, sárközi) és egy kalocsai kötetnyt készítettem. Jövőre szeretném átadni Gárdonyi Géza portréját, ezenkívül készül egy közel negyven darab-

ból álló vándorkiállítási anyag is. Úgy gondoljuk, ez a vándorkiállítás elviszi Eger és a magyar cukrászat jó hírét, egyben a Marcipánia reklámja is lehet. Köszönettel tartozom a jelenlegi és az előző időszak városvezetésének, amely segítette és segíti a mai napig a munkámat.

1961-ben nősültem, feleségem Bencs Margit cukrász. 1964-ben született fiunk, Lajos, Egerben fogorvos. Két drága unokánk van: Kristóf tizenhárom éves és minden évben kitűnő bizonyítvánnyal örvendeztet meg a családot, illetve Lili, a hároméves gyönyörű, értelmes kislány. Feleségemmel – ha Isten is úgy akarja – 2011 decemberében ötvenéves házassági évfordulónkat ünnepeljük. Sikeres pályafutásomat családomnak, elsősorban feleségemnek köszönhetem, aki jobban-rosszban mellettem van.

Hobbim a zenehallgatás, lemezek gyűjtése és a kortárs képzőművészet. Mindkét hobbim segíti a munkámat: a zene szeretete karbantartja/megörvendezteti a szívemet-lelkemet, a képzőművészet szeretete pedig a vizuális látásomat segíti a munkámban. 1972–1998 között tagja voltam a magyar nemzeti gasztronómiai csapatnak. Ez idő alatt több nemzetközi versenyen vettem részt, pl. Prágában, Bécsben, Frankfurtban, Baselban, Luxembourgban, Karlsruheban, Berlinben.

Kitüntetések, díjak: 1988: cukrász Oscar-díj a magyar csapat tagjaként, 1989: Venesz József-díj, 1997: Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztje, 2001: két Guinness-rekord, 2007: Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztje, Eger város és szülővárosom, Sajószentpéter díszpolgára (1999 és 2007), Életműdíj a magyar és a német gasztronómiai szövetségtől.

Az életemről a Magyar Cukrásziparosok Országos Ipartestülete könyvet adott ki *A cukrász* címmel, illetve két portréfilm is készült rólam. Egerben 2006-ban megkaptam a megyei Prima-díjat.

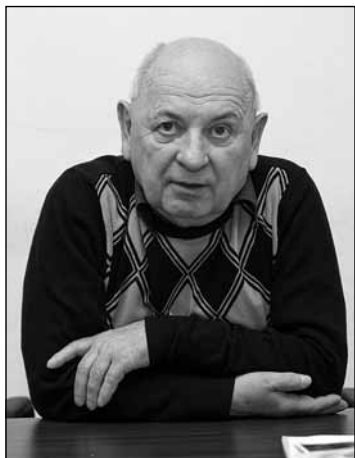
Önálló kiállításom volt Grazban, Maastrichtban, illetve Stockholmban.

Munkáim megtalálhatók: Ausztriában, Németországban, az Egyesült Államokban (Hillary Clintonnál), Hollandiában, Horvátországban, Svédországban, Oroszországban (többek között II. Alekszij pátriárka gyűjteményében és az ortodox egyházi gyűjteményben is); illetve Egerben, a városháza dísztermében (Magyarország és Eger címere), az Offi-házban (a Guinness-rekord: 3,5 m²-es cukorkép) és – természetesen – a Kopcsik Marcipániában (kb. 120 díszmunka és a barokk szoba).

Ács Jenő

költő, újságíró (Konyár, 1941. augusztus 26.)

Amióta élek, csak a költeményeket szeretem, a vers az, amely elbűvöl, fogságba veri vérem: lehet-e Ányos Pál két sorától szabadulni: „Hallom barczogását a bús kísértésnek, szerelmes hívását a mézszárló késnek!”

Az ilyen idézetekből köteteket lehetne megtölteni. És fölvetődik, miért és hogyan keletkezik a költészet? Számomra természetes, hogy nem emberi, hanem égi eredetű. Mi, emberek csak eszközök vagyunk a sors, az Isten, az istenek, az égi és földi szellemek „kezében”. A költészet: életzamat. Párlat és sűrítmény egyszerre. Mindaz megvan benne, ami az embert képzelettel meggazdagítja. És ez állandóan változik, hol alkony, hol naptámadat. Nekem a

költészet: képzelet-értelem! Egyszerre pontos és indázó. Rügy és rózsa, bimbó és mag, szárny és röpt. Fény és homályló sáv. Test és árnyék, naptámadat és napszentülés.

És a különös, feledhetetlen belső hang, amely tisztán, érthetően mondja a költeményt, az első sortól az utolsóig. Ki tudja, honnan érkezik ez: ütem, rím, hangzás mintha álomban történne. De itt az ébredés: elragadtatás. Az ilyen pillanatok adnak némi kárpótlást a költőnek, akit a sors, az ég azzal vert vagy áldott meg, hogy verset, költeményt írjon. De tűnékeny ez az ideg- vagy szellemlobbanat, mert utána rögvést érkezik a kétely, a kétség, a szorongás, a reszketés némasága.

A költőben semmi nem állandó, csak a bizonytalanság: ha elkészül a vers, s talán kedvére való, máris ott az újabb rém, hogy lehet, ez az utolsó vers, hogy soha többé nem lesz sem erő, sem képzelet, sem elszánt akarat, hogy újabb szülessék.

Érdemes? Megéri-e, hogy folyton nekifeszüljön az újabb és újabb erőfeszítésnek? Többek között azért, mert költészetünkben – szerencsére – nagyon sok a remekmű, a kiváló költemény.

Aztán a megnyugvás, úgy fogadni bármit, mint ajándékot vagy mint kegyet, azaz nem tenni mást: írni.

Persze az írásnál jobb az olvasás, kézügyben ott vannak a könyvek, a magyar remekművek és a külhoniak, és mindkettőben élvezhetni az anyanyelv csodáját, az erőt, a hajlékonyságot és a pazar szó leleményeit, rejtett és nyílt képzettársításait, amelyek okok az öröme, arra, hogy nappír lepje el orcánkat, az a fény, amely minden költő végső vágya, hiszen ez nem más, mint maga a teremtés. Vagyis: lett az, ami nem volt.

A láthatatlanból egy új szóvilágot teremteni, amely már csak az övé, nem lehet összetéveszteni sem az elődökkel, sem az utódokkal. És ehhez adódik rejtve a „becsvágy párducza”, amely mindig ott szökdel belül, karcsú és arányos

termete, izmainak pompás tökélye örökké friss élmény, s a benső szemnek örök káprázat.

S nem szóltunk még a valóságos térről és időről, hiszen a költőnek vannak szülei, felesége, gyerekei és unokái, sőt, ha az égiek úgy akarják: dédunokái. S így a családban kell megvalósítani azt, amiért, ő így hiszi, megszületett!

A család, az a köznapi, emberi közeg, amely élteni az életet. A mindennapok tapasztalata mélyen emberi. Mi más ez, mint munka, kötelesség, becsület; a jellem szilárd alapzata. Erre épül föl a költészet, ha ez nincs, akkor szétesik, mint homokra épített ház. A jellem az, ami sugárzik, és fénye beragyogja a költőt és költészetét. A jellem az, amely ellenáll az időnek, márványnál keményebben.

És a megélt élet buzogtatja a versben a sorokat, s versbőséget teremt, frisset és ütemzőt, mint a tenger, soha nem nyugszik meg, érzékeny, s egy szellő rebbenése is láthatóvá teszi. A külső és belső szem állandóan figyel, rögzít és felmutat; nem más ez, mint előtermés, amelyből majd megláthatjuk a verskálást, benne a szómagvakkal. Az életcsoda hordozóival.

As Jeno

Medgyasszay László

állatorvos (Mór, 1941. augusztus 29.)

*„...nem azé, aki akarja,
sem nem azé, aki fut,
hanem a könyörülő
Istené...”
(Róm. 9,16)*

Hetven év – hetven sor. Diákkoromban még úgy gondoltam volna, hogy tizenéves életem hetven nagyregényben sem lenne elmondható. Most az jutott eszembe, hogy a hetven évhez nem kell hetven sor, hanem csak annyit írok: születtem, élek.

Ez mégiscsak hálátlanság lenne a Jóisten és mindazok tekintetében, akik társaim voltak a hetven év alatt, így kicsit tovább írom a sorokat.

Mór mellett, Árkipusztán születtem. Gyermekkorom és hetven évem a Dunántúlon telt. Azt a „regényes” életet éltem, ami Magyarországon, de talán egész Közép-Európában oly sok millióan „megadatott”: osztályidegen lét, államosítás, utána nélkülözés, heten egy szobában, ’56, utána Ausztria és vissza, továbbtanulás bölcsész

helyett dízelmozdony-lakatosként. A diákéveim Magyarország történelmének egyik legsötétebb időszakára estek, de azért emlékszem, számtalan napomat tették derűssé a diákszínpa-

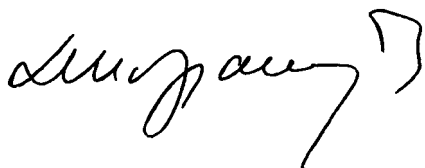
di előadások, azok a jó emberek, akik körülvettek, a tanárim, és persze boldogság volt akkor, amikor végre együtt lakhatott a család.

Aztán diplomát szereztem, állatorvosként dolgoztam, családot alapítottam. Az irodalom szeretete megmaradt, de apám tanácsára politikamentes pályát választottam, amit aztán meg is szerettem és műveltem is egészen 1990-ig, amikor országgyűlési képviselő lettem. Egyre gyakrabban gondoltam édesapámra és apai nagyapámra. Apámra azért, mert az ajánlása ellenére mégiscsak a közéletbe keveredtem. Azt reméltem és remélem, hogy a falugazdász-hálózat tal vagy a termőföld érdekében végzett munkámmal ő is – mint egykori gazda – elégedett lenne. Református püspök nagyapám lelkészként, költőként, irodalomszervezőként aktív közéletet élt, és ismert volt, hogy nemcsak együtt érzett a rászorulókkal, de tett is értük. Azt remélem, hogy az ő szigorú elvárásainak is megfeleltem azzal, hogy olyan kezdeményezéseket sikerült indítani, felkarolni, mint a Kultúrával a Nyugat Kapujában Fesztivál, a Medgyasszay Vince Nyugdíjas Alap vagy a Bursa Hungarica-ösztöndíj. Velük együtt lehetek büszke fiaimra, unokáimra, családomra.

Ha kudarcok, tragédiák értek, szükség volt az erőre, hogy felálljak.

Fontos volt az is, hogy ne váljak a sikerektől elbizakodottá. Mindehhez az erőt, azt hiszem, családomtól, iskoláimtól, reformátusságunktól kaptam, és erre hetven évem alatt mindig számíthattam, abból mindig megújulhattam.

Most úgy tűnik, hogy ez a majd hetven év gyorsan elrepült. Gyerekként bizony azt gondoltam, hogy aki hetvenéves, az már aggastyán, de most nem érzem ennek a hosszú időnek a súlyát. Talán azért érzem ezt a könnyúséget, mert a terheimet le tudtam tenni. Nem cipelem azokat az érdekrendeket sem, amelyeket kaptam vagy éppen néha magamban magam adományoztam magamnak. A terheimen könnyítettem, mert a tragédiáimmal, az ellenségeimmel, amennyire tudtam, megbékéltem. Arra is rájöttem, hogy az érdemeim sem csak a magam érdemei, sőt nem érdemek, hanem csak a kötelesség teljesítése, csak a kapott „talentumok” hasznosítása. Ezért is idézem mottóként mindig, hogy *„...nem azé, aki akarja, sem nem azé, aki fut, hanem a könyörülő Istené.”* Ezért elég is csak annyi, hogy: születtem, élek. És még maradt itt néhány sorom...

(Lejegyezte: Zsumbera Árpád)